

SODAHUSKOMMITTÉNS ERFA-TRÄFF 2024

LÄRDOMAR OCH SAMMANFATTNING

Sodahuskommittén

Handläggare
Kristian Rosenqvist
Tel: +46-(0)72 219 49 00
kristian.rosenqvist@afry.com

Sammanfattning av ERFA-träffen 2024

1 Inledning

Den 27 november 2024 samlades 28 operatörer från 12 svenska bruk tillsammans med Sodahuskommitténs sekreterare samt representanter från utbildningsgruppen och rekommendationsgruppen till en erfarenhetsdag med fokus på säkerhetskritiska situationer i sodahuset. ERFA-träffen är ett återkommande initiativ från Sodahuskommittén och syftar till att främja kunskapsutbyte mellan bruk och stärka säkerheten i branschen. Träffen hölls på AFRY:s kontor i Solna och syftade till att skapa ett levande forum för gemensamt lärande, diskussion och reflektion kring incidenthantering i praktiken.

Dagen var uppbyggd kring en blandning av presentationer och gruppuppgifter där deltagarna uppmuntrades att analysera verkliga händelser som rapporterats in till Sodahuskommittén- med särskilt fokus på yttre läckage i ång- och matarvattenledningar, där det ofta uppstår svåra avvägningar mellan drift, säkerhet och rekommenderade rutiner. Gruppövningen under förmiddagen byggde på fem faktiska incidenter, hämtade ur SHK:s erfarenhetsbank, där olika typer av läckage hade uppstått under drift. Deltagarna diskuterade bland annat hur man i praktiken hanterar provisoriska tätningar/ klamring, och beslut om nedeldning- och hur detta förhåller sig till kommitténs rekommendationer. Enligt Rekommendation C1 (avsnitt 7.6) bör ång- och matarvattenläckor generellt leda till nödnedeldning och utrymning, men i verkligheten ser hanteringen ofta annorlunda ut. Diskussionerna fokuserade därför inte bara på teknik, utan också på kommunikation, ansvarsfördelning och hur beslut fattas utifrån olika operatörers perspektiv- i synnerhet när förutsättningarna är oklara och rekommendationerna tolkas olika.

Utöver gruppövningarna innehöll programmet presentationer om Frövis nya sodapanna, incidentpresentationer från bruken, samt en introduktion till hur AI och språkmodeller fungerar- ett inslag som kopplades till Sodahuskommitténs ambition att på sikt utveckla smartare verktyg för att enklare navigera kommitténs omfattande rekommendationer. Under eftermiddagen diskuterades även en incident där syra kommit in i matarvattensystemet, och deltagarna fick resonera kring möjliga orsaker, konsekvenser och hantering

Många deltagare tog chansen att utbyta erfarenheter och perspektiv med kollegor från andra bruk- ett inslag som ofta uppskattas och bidrar till att sätta det egna arbetet i ett bredare sammanhang. Engagemanget bland deltagarna genomsyrade hela dagens diskussioner och samtal, och skapade en konstruktiv och lärorik dag där teori och praktik kunde mötas.

2 Huvudtema: Yttre läckage i matarvatten- och ångledningar

Läckage i ång- och matarvattenledningar är en av de mest kritiska situationerna som kan uppstå i sodahuset. Trycket och temperaturen i dessa system är höga, och även små defekter kan snabbt utvecklas till allvarliga risker för både personal och utrustning. Under senare år har flera sådana händelser rapporterats in till Sodahuskommittén- i vissa fall med efterföljande nödnedeldning, i andra fall med försök att klara sig fram till ett planerat stopp.

Samtidigt visar erfarenheterna att bedömningarna av situationerna som uppstår varierar mellan olika bruk. Det förekommer att isolering tas bort i försök att bättre förstå läckans omfattning, att klammer eller provisoriska tätningar används trots tryck i systemet, eller att beslut om driftstopp skjuts upp i hopp om att undvika produktionsbortfall. Detta skapar ett behov av att förtydliga både ansvarsfördelning och risker.

2.1 Sodahuskommitténs rekommendationer vid läckage

I Rekommendation C1 (kapitel 7.6 och 5.2) beskrivs tydligt hur läckage i pannvatten-, matarvatten- och ångledningar ska hanteras. Nedan följer några centrala punkter:

- Vid misstanke om läckage i HT-ånga, matarvatten eller pannvatten ska pannan normalt eldas ned omedelbart – ofta med aktiverat sodahuslarm och utrymning av pannhuset (C1 7.6.1–7.6.5).
- När läckans omfattning inte kan bedömas utan att närma sig rörsystemet bör man inte avlägsna isolering eller utföra arbete på plats innan nedeldning och avstängning har skett.
- Reparation under drift – t.ex. med klammer – är inte tillåten.
- Kontrollerad nedeldning kan vara ett alternativ i vissa fall, men får inte användas för att skjuta upp åtgärder vid tydlig risk för personskada eller vidare skada.

Detta regelverk utgör en tydlig grund, men i praktiken kan det vara svårt att avgöra hur allvarlig en läcka är i stunden- särskilt under tidspress eller vid brist på tidigare erfarenhet. Just därför är övningar som detta område viktiga för att skapa samsyn och stärka säkerhetsmedvetenheten.

2.2 Gruppuppgift

En central del av dagen utgjordes av en gruppuppgift där deltagarna fick diskutera fem verkliga incidenter med läckage i ång- och matarvattenledningar. Fallen var hämtade från Sodahuskommitténs erfarenhetsbank och belyste olika typer av skador- från läckande tempfickor och matarvattenventiler till läckage och sprickor i bottenblåsnings- och ångledningar.

Övningen syftade till att ge deltagarna möjlighet att reflektera över hur liknande situationer hanteras på det egna bruket och hur dessa förhåller sig till kommitténs rekommendationer.

Diskussionen som följde rörde både tekniska åtgärder och hur beslut fattas innan åtgärd. En återkommande frågeställning var hur man agerar när man upptäcker en möjlig läcka under drift- om man, trots risker, närmar sig för att plocka bort isolering eller sätta upp kamera för att ”se bättre”, eller om man väljer att agera utifrån försiktighetsprinciper. Det framkom att flera bruk har för vana att först bekräfta läckans omfattning innan man fattar beslut om åtgärd, även om detta kan innebära närmande till läckande ledning under tryck- något som Sodahuskommittén i regel avråder ifrån.

Särskilt mycket diskussion uppstod kring användningen av klamring och andra provisoriska tätningar. Trots att SHK:s rekommendationer tydligt avråder från reparation under tryck, verkar det vara en relativt vanlig åtgärd i praktiken, särskilt när pressen från produktionen är hög och ett planerat stopp närmar sig. Många deltagare uttryckte viss självkritik kring detta och konstaterade att man ibland väntar för länge, vilket i slutändan leder till att man ändå tvingas elda ned- men under sämre förutsättningar än om beslutet hade tagits tidigare.

Det framgick också att beslutsvägarna vid incidenter varierar mellan bruken. På vissa håll är det driftledningen som tar det formella beslutet, medan operatörer på andra bruk själva har mandat att stoppa processen vid misstanke om risk. Samtidigt lyftes behovet av stöd i beslutssituationer- särskilt när det råder osäkerhet om vad som faktiskt gäller eller vad rekommendationerna kräver i just det fallet.

En övergripande lärdom från gruppdiskussionerna var att många situationer skulle kunna hanteras säkrare och mer enhetligt om rekommendationerna tillämpades mer konsekvent. Men det handlar inte enbart om regelverk- lika mycket om förståelse, kultur och trygghet i att agera på det man ser. I detta avseende fyllde gruppuppgiften en viktig funktion: att skapa ett gemensamt språk och reflektion kring gränsdragningar mellan produktion, säkerhet och ansvar.

Konkurrensrättslig policy

Sodahuskommittén är en ideell förening som verkar för ökad säkerhet och kunskapsutbyte inom sodahusområdet. Kommittén strävar efter att säkerställa att alla möten, övningar och publikationer sker i enlighet med tydliga ramar som skyddar mot utbyte av kommersiellt känslig information.

Erfarenhetsdagar som denna är viktiga forum för tekniskt och säkerhetsrelaterat lärande, men ska inte användas för att diskutera priser, affärsstrategier, marknadsfrågor eller andra kommersiella aspekter. Fokus ska ligga på processer, teknik och säkerhet. Sodahuskommittén uppmuntrar till öppenhet, engagemang och reflektion- samtidigt som vi aktivt arbetar för att säkerställa att dessa grundprinciper efterlevs.